

מינו דמיתוך

ראשי פרקים:

- הקדמה
- מיגו שחל קנין סודר על קרקעות ומטלטלין מועיל במעות
- מיגו שקונה את שיש בו ממש, קונה גם את שאין בו ממש
- מיגו שקונה דבר שבה לעולם יקנה גם את שלא בא לעולם
- מיגו דהועיל גילוי גמירות דעתו לזה, הועיל הגילוי גם לזה
- קנייני אגב וחליפין יסודם מיגו
- קניין שאינו מועיל עם המועיל
- קושיות על סברת המיגו
- סברת המיגו: השוואת דינים
- מחלוקת תנאים ואמוראים אם משווים דינים או לאו
- מחלוקת ראשונים אם סברת המיגו מצד גילוי גמ"ד או מהשוואת דינים
- מיתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך, האם הווי סברא בגמ"ד או בהשוואת הדינים
- מיגו שקנה לעצמו קנה לחברו
- מיגו שחלה נבואה על אחד חלה על השני

הקדמה

במסכת סוכה (דכ"ז ע"ב, דכ"ח ע"א) נאמר על רבי אלעזר הגדול כי מימיו לא אמר דבר שלא שמע מרבו (ובדובר צדק לרב צדוק מלובלין עמ' 149 מסביר דלכן איתא דאבן שישב עליו ר"א דומה להר סיני (שה"ש רבה עה"פ "לריח שמניך טובים"), ולכן בקש משה רבינו שיצא ר"א מחלציו (במדבר רבה פרשת חקת), והוא דוגמת משה רבינו).

ואולם באבות דר"נ (פ"י מ"ג) מפורש דכשנתמנה לראש הישיבה אמר "דברים שלא שמעתן אוזן מעולם". הכיצד? החוות יאיר (צד) מתרץ דכששאלוהו הלכה למעשה לא אמר אלא מפי רבו. אבל כשדן עם רבותיו או חבריו בהלכה, כתנורו של עכנאי (ב"מ דנ"ט ע"א-ע"ב) היה אומר דעתו וטעמו. הרב חיים שמואלביץ דרך אחרת לו: תלמיד אמיתי, זה העומד על דעת רבו (כרבי אלעזר), יודע מה היה אומר הרב במקום הזה גם ללא ששמעו! לכל רב, תנא ואמורא, דרך מיוחדת, הלך מחשבה מיוחדת. כל סברא בתורה יש לה דרך משלה, ופעמים רבות נמצא שאותה צורת חשיבה נמצאת בתורה במקומות וענינים שונים שלכאורה אינם קשורים זה לזה כלל.

מיגו שחל קנין סודר על קרקעות ומטלטלין מועיל במעות

המרדכי בפרק מי שמת (אות תרה) מספר על אחד שהקנה לחברו בקנין סודר קרקעות מטלטלין ומעות בבת אחת. כידוע קנין סודר מועיל בקרקעות ומטלטלין, אך לא במעות (ב"מ דמה ע"ב, מז ע"א), ונחלקו בדבר גדולי הדור. יש שפסקו שמועיל הקנין על קרקעות ומטלטלין, אך לא על המעות. ויש שכתבו דכמו שלא קונה המעות כך לא קונה המטלטלין והקרקעות. וי"א דקנה הכל, דמיגו שחל הקנין על הקרקעות והמטלטלין חל נמי על המעות. כה"ג מצינו מחלוקת דומה בסברותיה בב"ב דקמג ע"א, "אמר לחברו קנה אתה וחמור כל נכסי, ר' נחמן אומר דקנה מתצה, ולא איבד האיש חלקו בגלל החמור. רב המנונא אמר דלא קונה ולא כלום, דכיוון דבקנין אחד שיתף שניהם, לא נגמרה בדעתו להקנות לזה כלום בלא זה, וכיוון דחמור לא קנה, איהו נמי לא קנה" (רשב"ם). רב ששת אמר דקנה הכל, דידע שאין חמור קונה וגמר בדעתו שמי שיוכל לקנות משניהם יקנה.

ואכן הפוסקים שלא הועיל קנין הסודר לכלום ראינו את חמור, דלא קנה כלום (עיי"ש הגהת המרדכי המקשה הכיצד מביאים ראייה מרב המנונא כשהלכה בב"ב כרב נחמן, ומתרץ בשם המהר"ל מפראג דלמרדכי ההלכה אינה כר"נ, או דהלכה כר"נ מול ר"ש ולא מול רב המנונא, או שהקשר סברתי ולא ממשי. וראית הפוסקים מסברת רב המנונא ואפילו אינו להלכה שם). רבנו שמחה הפוסק דמעות לא קנה ומטלטלין וקרקעות קנה, "דאי לא תימא הכי, הא דאמר בפ"ק דקידושין "נכסים שאין להם אחריות נקנים עם נכסים שיש להם אחריות בכסף שטר וחזקה" ואמר בגמרא דבעינן

אגב, למה לי אגב? ליקני מטלטלין במיגו דחייל אקרקע! (ובזה דוחה הסוברים דמיגו שהועיל לקרקעות ומטלטלין הועיל גם למעות). וליכא למימר דדמי לקני את וחמור, דחמור לאו בר קנין הוא, אבל מטבע נקנה במשיכה והגבהה ובתורת חצר (ובזה דוחה הסברה הנגדית, שמתוך שלא חל הקנין על מעות, לא חל על השאר)."

הרמ"א בחו"מ רג ס"י מביא כל שלושת השיטות שבמרדכי ולא פוסק הלכה כמאן, אך בסימן רט ס"ד כותב דמי שמקנה לחברו דבר שלא בא לעולם עם דבר שבא לעולם י"א דדמי לקני את וחמור, ופירושו דקונה הדבר שבא לעולם ולא קונה הדבר שלא בא לעולם, ופוסק כרב שמחה. וכן בסוף סימן ר"י פוסק הלכה כרב נחמן, דבקנה אתה וחמור קנה מחצה (ועיין בסמ"ע רג ס"ק י"ט מדוע הרמ"א הפוסק כרב שמחה מביא את כל שלושת השיטות שבמרדכי לגבי קנין סודר). נמצא כי קנין האמור לחול על דברים שבכוחו לחול ועל דברים שאין בכוחו לחול (בגלל חיסרון קונה - כבחמור, בגלל חוסר יכולת הקנין לפעול - סודר במעות, בגלל חיסרון בגמירות דעת - בדבר שלא בא לעולם) מועיל במה שמועיל, ואינו מועיל בדבר שאינו מועיל.

מיגו שקונה את שיש בו ממש, קונה גם את שאין בו ממש

ואולם ברצוני לעסוק בהלך המחשבה שלא נפסק להלכה, דמיגו דהועיל הקנין סודר במטלטלין וקרקעות מועיל גם במעות. בשלמא כאשר הבעיה בהבנת דעת המקנה, פשוט הדבר שהדבר הברור ילמד על הדבר שאינו ברור, וכמו בקני את וחמור, דאמדינן דעתו שידע שהחמור אינו בעל יכולת בעלות ולכן הקנה הכל לחברו, וגמר בדעתו שמי שיכול לקנות משניהם יקנה.

וכן הלכה שאין אדם מקנה אלא דבר שיש בו ממש, אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה. לפיכך המקנה לחברו את הזכות לאכול פירות דקל זה או לדור בבית זה לא קנה עד שיקנה גוף הבית לדור בו, גוף האילן לאכול פרותיו (חו"מ ר"י ב). ומ"מ המוכר לחברו בית, אילן או חצר ושייר דבר שאין בו ממש (כאוויר החצר) אמרינן דלעצמו בעין יפה משייר, וכאילו פירש ששייר מקום בחצר להשתמש באווירו. וכותב הרמ"א שם (ס"ג) בזה"ל ואם שייר לעצמו זכות וגם לאיש אחר אמרינן כמו ששייר לעצמו בעין יפה ובאופן המועיל כן שייר לחברו, דבודאי על עניין אחד נתכוון עכ"ל. והרי זה הלך המחשבה שלנו, דמתוך שהועילה הבנתו בדעתו לגבי עצמו הועיל גם לחברו, שהרי רק מעשה קניין אחד היה כאן.

ואולם קשה לומר כך בעניין קנין, דמיגו שחל הקנין על המועיל יועיל גם על שאינו מועיל, דהכיצד יועיל הקנין אם אין יכולת בקנין להועיל כה"ג? (עי' בסמ"ע ריב סק"א דעפ"ז מסביר מדוע נקט הרמ"א הלך מחשבה זה למרות שבסימן ר"ט פסק כרבינו שמחה דעל מה שמועיל מועיל ועל שאינו מועיל - אינו מועיל, דבסימן ר"ט מדובר

בקניין שאינו יכול לחול על דבר שלא בא לעולם, משא"כ כאן שהבנת כוונתו ביחס לעצמו מועילה בגילוי דעתו לגבי חברו).

מיגו שקונה דבר שבא לעולם יקנה גם את שלא בא לעולם

וכן יש לשאול בסימן ר"ט, דמשמע מהסמ"ע דאליבא דאותה שיטה במרדכי שאנו עוסקים בה, כשם שחל הקניין על דבר שבא לעולם, יחול גם על דבר שלא בא לעולם. הכיצד יחול הקניין על שאין ביכולתו לחול? בשלמא לסוברים שהמניעה בקניין על שלא בא לעולם משום חסרון בגמירות דעתו, דלא סמכה דעתו של לוקח משום שבשעת המכר לא היה בעולם (נמו"י ב"מ דסו ע"ב, אור החיים עה"ת בראשית פכ"ה, לג ועוד) י"ל בדוחק דכשם שסומך הלוקח בקנותו את שבא לעולם, כך עצם העובדה שמדובר בקניין אחד, מגלה לנו שסומכת דעתו גם על שלא בא לעולם, וכמו שהזכרנו לעניין מקנה דבר שאין בו ממש, דגילוי כוונתו על חלק מהקניין מועילה לגילוי כוונתו גם בחלק הנוסף. אך לתשבי"ץ, לנתיבות (רז סק"י"ח) ולנודב"י (תנינא, אבה"ע נד אות יב) דהחסרון בדבר שלא בא לעולם מפאת שאין לקניין על מה לחול, הכיצד נוכל לומר שמתוך שחל על שבא לעולם, יועיל הקניין על שלא בא לעולם?

מיגו דמועיל גילוי גמירות דעתו לזה יועיל הגילוי גם לזה

לכאורה היה נראה להסביר ע"פ החקירה הידועה בישיבות האם העברת בעלות מתבצעת ע"י מעשה הקניין, ודעתו וכוונתו נצרכים לתת חלות למעשה, או דעיקר הקניין הוא גמירות דעת המוכר למכור והקונה לקנות, והא דבענין מעשה הוא רק לגלות דעתם שאלי"כ הוי דברים שבלב שאינם דברים. (וכן מפורש ברבנו יונה עמ"ס ב"ב ד"מ ע"א ד"ה: "קנין בפני שניים" וז"ל: דכל עיקר [מעשה] קנין בא לגמור הדבר ולחזקו עכ"ל, וכ"כ החזו"א חו"מ כב וז"ל כלל גדול יהיה לך בקנינים, דעיקר הקנין הוא שיגמור בליבו להקנות הדבר לחברו וחברו יסמוך דעתו עליו עכ"ל). והנה לצד שני כל מעשי הקנינים על כל פרטי דיניהם אינם אלא דרכים לגלות דעתם, שהוא הוא הקניין האמיתי. לפ"ז משיכה לא מועילה בקרקע לא בגלל שהמעשה מן הנמנע, אלא שהיות וא"א למשוך קרקע לכן אין המשיכה מבטאת את גמירות דעת הקונה והמקנה. קניין סודר לא מועיל במעות לא בגלל מניעת המעשה אלא מחיסרון כוונה וגמ"ד. לפ"ז י"ל דזו כוונת הי"א במרדכי דמיגו שפועל הסודר על קרקעות ומטלטלין מועיל גם על מעות, דמתוך שמתגלה גמירות דעתם במעשה הסודר בקניית הקרקעות והמטלטלין כמו"כ הוי אותו מעשה מבטא כוונה מלאה וגמ"ד בקניית המעות. אין הכוונה שמעשה הקניין חל על המעות, שזה מן הנמנע, אלא שמתוך שמתגלה דעתם על המועיל, מתגלה ג"כ דעתם על גמ"ד בעניין שאינו מועיל באופן הרגיל. וכמו"כ במקנה דבר שלא בא לעולם

עם דבר שבא לעולם, דמתוך שיש לנו ראייה ברורה לגמירות דעתם בדבר שבא לעולם, כך יש לנו להבין דעתם גם בדבר שלא בא לעולם. לא מבעיא לסוברים דהחסרון בסמיכות דעת הקונה די"ל דכאן יש לנו גילוי שסומכת דעתו, אלא אפילו אי החסרון בחלות הקנין על שאינו בעולם, החסרון האמיתי הוא בגמירות דעת הקונה והמקנה, וזה לכשעצמו מועיל לכאורה גם בדבר שלא בא לעולם (דמהיכי נפלוג אם אכן ברור לנו שדעתם לקנות ולמכור את שאינו בעולם). מעשה קנין על שלא בא לעולם חסרונו בגילוי גמ"ד, ובכה"ג שמועיל המעשה לבטא דעתם במה שנמצא בעולם יועיל לכאורה (המעשה) לבטא ולגלות דעתם על שלא בא לעולם.

(וי"ל עוד דמחלוקת הנמו"י ונודב"י תלויה גופא בחקירה הנ"ל, דלנמו"י עיקר הקניין הוא הגמ"ד, ולכן לדעתו החסרון בדבר שלבלי"ע היא בסמיכות דעתו, ולנודב"י הקנין הוא במעשה, ולכן דשלבלי"ע חסרונו בחלות המעשה, ואין צורך להסביר על פיו שיטת הי"א במרדכי, שאינו סובר כמותה).

קנייני אגב וחליפין יסודם מיגו

ז"ל המשנה בקידושין דכ"ו ע"א: "נכסים שאין להם אחריות (מטלטלין) נקנים עם נכסים שיש להם אחריות (קרקעות) בכסף בשטר ובחזקה", ובגמרא: "מנא הני מילי? אמר חזקיה דאמר קרא ויתן להם אביהם (יהושפט) מתנות וגוי עם ערי בצורות ביהודה" עכ"ל. בפשוט קנין אגב הוא קנין חדש ועצמאי: קניית קרקע מתבצעת בשטר או בחזקה, והמטלטלין נקנין ב"אגב". ואולם מפירוש רש"י במקומות שונים לא משמע כך. בב"מ דמ"ז ע"א שואלת הגמרא אליבא דלוי דקנין סודר הוא בכליו דמקנה: "הא קני ארעא אגב גלימא, אי"כ הו"ל נכסים שיש להם אחריות נקנין עם נכסים שאין להם אחריות, ואנן איפכא תנן", וכותב שם רש"י בזה"ל קא קני ארעא אגב גלימא: הנותן קרקע לחברו בקנין סודר, והמקבל מתנה מושך הסודר מיד הנותן, ונקנה לו הקרקע עם הסודר במשיכת הסודר שנקנה במשיכה עכ"ל. קשה אריכות לשונו ועוד דהול"ל נקנה לו הקרקע עם הסודר באגב! אלא י"ל דרש"י מבין קנין אגב שעצם הקנין המועיל לקרקע יועיל למטלטלין למרות שבאופן רגיל לא מועיל בס. זו הדגשת רש"י דהו"א דמשיכת הסודר עצמה תיקנה הקרקע, לא הקנין אגב. קנין אגב לפ"ז הוא קנין "הרחבה" המרחיב את תחום יכולת הקנין לפעול (משיכה על הקרקע, שטר או חזקה על המטלטלין). וכן מדויק מרש"י שם ד"ה: "מי סברת". וכן כותב רש"י (ב"מ ד"א ע"ב במעשה דר"ג והזקנים, ד"ה: "מטלטלי אגב מקרקעי הקנה להם") וז"ל נקנין המטלטלין בקנין הקרקע, ללא משיכה עכ"ל, דהכסף של קנין הקרקע הוא הקונה את המטלטלין ולא קנין האגב. וכן פרש"י שם בד"ה: "אינה קנין לקנות ע"ג קרקע". וכן כותב רש"י בקידושין ד"ז ע"א ד"ה: "עם נכסים" וז"ל וזה מושך המטלטלין (המנה) והקרקעות (האשה, דאדם הוקש לקרקעות ע"ש רש"י ותוס') קנויים לו במשיכת המטלטלין עכ"ל. ויש להבין הכיצד כסף שטר וחזקה שמגה"כ מועילין בקרקעות

(קידושין דכ"ו ע"א) יועילו במטלטלין? הכיצד. הו"א דמשיכה שמועילה במטלטלין מגזה"כ (ב"מ דמ"ז ע"ב) מועיל בקרקעות? ולדברינו י"ל דמיגו שמועיל המעשה לגלוי הגמירות דעת של הקונה והמקנה בדרך המועיל (כסף, שטר וחזקה על קרקע) מועיל (מעשה החזקה!) לגלות גמירות דעת על המטלטלין. (עוד לדעת כי חוקרים האחרונים כדוגמת אבן האזל בהלכות מכירה פ"ג הי"א) בקנין אגב, האם אנו רואים המטלטלין כטפלים לגוף הקרקע ומחוברים עימה, וממילא כשעשה קנין בקרקע קנה ג"כ אותם או שאינם נטפלים אלא לדין הקנין, שטיפלותם שנקנים אגב הקרקע. לצד הראשון י"ל כרש"י דקנין הקרקע הוא הקונה את המטלטלין, לצד השני קנין הקרקע מועיל לקרקע, וחידוש תורה שיקנו המטלטלין ב"קנין אגב").

השתא דאיתית להכי יש ללמוד כה"ג גם בקנין סודר (חליפין), דיש לחקור האם משיכת הסודר ע"י הקונה היא הקונה את החפץ (כביכול "משך" ג"כ את הקרקע או החפץ) או שהמשיכה בסודר והחפץ מקנה "בחליפין". האם קנין החליפין הוא קנין מחודש או קנין "הרחבה" הגורם למשיכה לחול גם על מה שלא נמשך. ע"פ הלך המחשבה שבא אנו עוסקים אפשר שמעשה המשיכה של הסודר שגילה דעת הקונה והמקנה, תועיל גופא לחפץ (המעשה והגילוי דעת) ולא נמשך. (ועיין דבר אברהם ח"א א' בעיקר חליפין הוי כסיטומתא, דגילתה לנו תורה דעיקר הקנין בגמ"ד הקונה והמקנה (וכן עיי"ש ח"א, י') ולכן חליפין הוי כסיטומתא משתנה ע"פ התקופה והמנהג (ועי ג"כ ברא"ש פ"א דב"מ אות לח).

קנין שאינו מועיל עם המועיל

נשאל רעק"א (שו"ת ל"ז) באחד שהיה לו פרה מעוברת ספק מבכירה, ומכרה לעכו"ם הרועה בקנין כסף לחוד, ואח"כ הוליכה הרועה לשדה לרעות בלי כונת משיכה, האם הועיל המשיכה להקנות העובר לגוי. ומוכיח שם "בקנין משיכה דהמעשה הוא בשלמות, אינו מזיק חסרון הכונה, כיון שאילו היה מתכוון לקנותה במשיכה זו היה קונה. אף דבלא"ה מושכה להוליכה עם שארי הבהמות כדרך הרועים ואין מעשיו מוכיחים עלה דעושה משום קנין, ואפ"ה מהני", וכל הסיבה שהנופל על המציאה לא קנאה אע"פ שתקנו חז"ל קנין בדי' אמותיו (ב"מ ד"י ע"א, שיטת השו"ע, חו"מ רסח ס"א) הוא משום שבשעה שנכנס החפץ לדי' אמותיו כלל לא נתכוון לקנות, ואחר תפסו קודם שנפל, והוא רק אח"כ נפל וגילה כונתו. חידוש רעק"א הוא דאם היה מגלה כונתו בשעה שנכנס לדי"א קנאו אע"פ שהתכוון בנפילה שאינה קנין המועיל. ועיי"ש שיטת הרמ"א החולק על השו"ע וס"ל דנפילה במקום שמועיל די' אמות קנה, ועיין סימן קצח ס"יב דמשך במקום שמועילה מסירה (ברה"ר) אינה מועילה (אא"כ משך לסימטא, שו"ע לשיטתו), ועיי"ש פתחי תשובה סק"ט שתמה מדוע לא היגה הרמ"א כשיטתו שקנין המועיל עם שאינו מועיל, אע"פ שאין כונתו למועיל, קנה. ומתוך הרמ"א כרעק"א, דבשעה שנכנס לדי' אמותיו כיון לקנות, אע"ג שלא נתכוין בדי"א אלא בנפילה,

הועיל לקנות בד"א, משא"כ כאן שבשעה שנמסר לו לא נתכוין כלל לקנות, ואח"כ כשמשך כבר כלתה מסירה. (והנה לפי הפתחי תשובה ורעק"א אין כלל מחלוקת בין השו"ע לרמ"א).

רעק"א נוקט כשיטתו ג"כ לגבי מקדש בפחות משי"פ אי הועיל לעשות מעשה קידושין בחופה (שו"ת תנינא נה, נו), דמשום שנתכוונו לקנין אע"פ שנתכוונו לכסף שאינו מועיל בפחות משי"פ, הועיל מצד קנין חופה. אמנם רעק"א מסייג דבריו: "ומ"מ אין רצוני לסמוך על האי היתרא לחוד ולהמציא דבר חדש, מה שלא מצאתי הערה לזה בגדולי האחרונים".

וי"ל ע"פ דברנו דסברת רעק"א דמתוך שגילה כונתו הועיל גם למה שלא גילה. היות ועיקר הקנין הוא כונתו וגמ"ד, אע"פ שנתכוין לגילוי דעתו במעשה שאינו מועיל, סוף סוף גילה דעתו גם במועיל, ומיגו שהועילה כונתו לזה הועילה לזה. ואולם בר"י מיגאש (בי"ב דע"ו ע"א) חולק על סברה זו בזה"ל משיכה לא קניא ברה"ר... אפילו נקט לה בידיה (מסירה)... אפילו אמר לך קני דמשמע להכי (משיכה) ומשמע להכי (מסירה)... [לא קני], דהא ודאי במסירה הוא דאיכוון לאקנויי, [אבל] כיון דחזינן ליה דקא נקיט לה ומשך לה מימשך, גלו אדעתיה דבמשיכה ניחא ליה דלקני, במסירה לא. עכ"ל.

קושיות על סברת המיגו

ואולם דברינו הנזכרים אינם פשוטים. במשנה בתחילת המפקיד (בי"ב דל"ג ע"ב): "המפקיד אצל חברו בהמה או כלים ונגנבו או שאבדו, שילם ולא רצה להשבע, נמצא הגנב משלם תשלומי כפל למי שהפקדון אצלו". ובגמרא שואל רמי בר חמא: הכיצד מקנה לו הכפל, והרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם? אמר רבא נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני, הרי פרתי קנויה לך מעכשיו. ומפרש תוס' (ד"ה: "כגון", בסופו) שגוף הפרה מכר לו, דהשתא הכפל שלו ממילא. ועפ"ז לומד השי"ך (ח"ו"מ רצה סק"א) שאם תחזור הפרה אח"כ, חוזרת לשומר שקנאה, ודלא כרמב"ם שחוזרת לבעלים. ובחידושי רעק"ע מאריך בענין התוס', דלמאי מקנה לו הפרה הא לא רוצה להקנות אלא את הכפל, וכותב בזה"ל והנה הסמ"ע (רג) הביא בשם המרדכי דבמקנה לו מטלטלים ומעות בחליפין... כיוון דנקנו המטלטלין קנה גם המעות, אף דק"ל קני אף וחמור קנה מחצה, היינו משום דאין קנין לחמור כלל אבל מעות דבר קנין הוא קנה הכל. ולפ"ז י"ל בפשוטו דהאיבעיא הוא ביסוד אם שייך כלל קנין פרה לכיפלא כיון שאינה יוצאת מגופו וכו' עכ"ל. ה"א בגמרא שכפל יוצא מגופו (בר הקנאה) ולכך יועיל קנית פרה לכיפלא, ודוחה רמי בר חמא דכפל הוי כדבר שלא בא לעולם ואינו בר הקנאה כלל, ואפילו קנין אגב גררא לא יועיל. ולכך בחוסר אפשרות אחרת מתרץ רבא - נעשה כאומר לכשתגנב ותרצה ותשלמני הרי גוף הפרה קנוי לך מעכשיו (לפי תוס'), שא"א להקנות פרה לכפלא (מיגו שיועיל הקנין לפרה יועיל לכפל העתיד) היות והכפל אינו בר הקנאה. וכמו שכדי להקנות פירות האילן העתידיים חייב להקנות גוף האילן

לפירותיו, כן כאן חייב להקנות את גוף הפרה לכפלא. לפי דבר שבעצמותו אינו בר הקנאה כלל אי"א להקנות בדרך גררא. ולכך בדבר שלא בא לעולם או בכפל צריך להקנות הדקל (או הפרה) ממש לפירותיה, שרק כך יועיל. אבל אם הדבר בעצמותו בר הקנאה יכול להקנותו ע"י קנין הנגרר, דמיגו שיועיל על החפץ הראשון יועיל גם לשני.

ויש לעיין דע"פ סברתנו דעיקר הקנין הוא הגמ"ד ולכן מתוך שמבטא גמירות דעתו בחפץ אי יש לנו גילוי דעת שדעתו לקנות ג"כ חפץ שעליו לא עשה קנין, באותה מידה שמועיל בדבר שבעצמותו בר הקנאה יועיל גם כן בדבר שלא בעולם או שאינו בר הקנאה, שהרי הגמ"ד לכאורה תועיל גם אז. ומאי נפ"מ בין קנין סודר שמועיל במעות אגב גררא למטלטלין וקרקעות אע"פ שבעצמותו של חליפי סודר אינו נקנה לדבר שלא בא לעולם או זכות עתידית (כפל)? הגמ"ד שהועילה בחיסרון הקנין תועיל ג"כ בחיסרון בחפץ (שהרי עיקר חוסר דבר שלא בא לעולם הוא בסמיכות דעת וכדלעיל)

אמנם הרמב"ם חולק על התוס' בפשט הגמ' ולומד שאינו מקנה גוף הפרה אלא הפרה לכיפלא (הלי שאלה ופקדון פ"ח ה"א). ובקצות החושן (סימן רצה סק"ד) מקשה על הרמב"ם ממוכר עבדו לקנס (גיטין דמג), ולומד דהמקנה פרה אם לא שווה לכלום אלא לכפל - אינו מוכר, כמו המוכר עבדו אם כל שוויו אינו אלא לקנס אינו מועיל. אבל כשמועיל על הפרה או העבד לענין כלשהוא (פרה ליוקר שנתייקרה בין הגניבה והמציאה, עבד למלאכה שווה פרוטה) ממילא זוכה בכפל או בקנס.

עפ"י מסביר הקצות פשט גמרא כרעק"א דלרברא מקנה גוף הפרה וממילא הכפל שלו. אבל אח"כ דמסיק דשבחא מעלמא (יוקרא) עבד איניש דמקני, אי"כ מיגו שחל הקנין על יוקרא מועיל ג"כ על כפל וקנס, ואינו צריך להקנות לו את גוף הפרה.

והנה לרמב"ם ולקצות החושן על כרחנו שמועיל קנין "אגב גררא", גם בדבר שאינו בר הקנאה (כפל, קנס), שמיגו שחל על המועיל (יוקר) חל על שאינו מועיל, וכדרך המחשבה של הי"א במרדכי, אך לרעק"א צ"ע.

ועוד יש לעיין דע"פ סברתנו הלך המחשבה זה יחודי לקנינים דוקא, שעיקרם גמ"ד, ומיגו שמגלה דעתו על חפץ אי מועיל הגילוי דעת גם לחפץ ב'. ואולם מוצאים אנו הלך מחשבה זה גם בענינים ממונים שאינם קשורים לקנין, ואפילו בענינים איסוריים!

אמר ר' קטינא אם הוזקקו ב"ד לשווה פרוטה גומרין אפילו לפחות משווה פרוטה, אם חזר השני ותבעו פחות מש"פ קודם שעמדו ב"ד משם (ב"מ דני"ה ע"ב, ובפרוש רש"י), וכן אמר רבא גזל שתי אגודות בפרוטה והחזיר לו אחת מהן ע"י ציווי ב"ד כופין אותו להחזיר השניה אע"פ שאינה שווה פרוטה (ב"ק דק"ה ע"א, ע"פ הרמ"א ברא"ש וכן הוא בטור ושו"ע חו"מ שס) ואפילו תבעו פרוטה והודע לו בחציו נזקקין לפחות משווה פרוטה (נתיבות המשפט חו"מ ו'), אע"ג דאמרין מתוך, ודאי לא מגמ"ד הוי. וכה"ג אמרי נהרדעי דאי"א לאדם לכתוב שטר הרשאה לחברו שיוציא מנפקד מטלטלין

שכופר בהם, שאומר לו לאו בעל דברים דידך אף. אבל אי כתב בהרשאה דיזכה השליח בחלק מהפקדון, מיגו דמשתעי דינא אפלגא משתעי דינא אכולה (ב"ק ד"ע ע"א ע"פ רש"י), ושם אינו בגמ"ד לקנין אלא בנאמנות השליח ובאי יכולת הנאמן לומר לאו בע"ד דידי אף.

וכן בעל שבא לדון עם אחד שמחזיק בנכסי מילוג של אשתו צריך הרשאה, ואם יש לו פירות בקרקע מתוך שיש לו לדון על הפירות דן על העיקר ואינו צריך הרשאה (ח"מ קכב ס"ח, לישנא דהשו"ע. ועיי"ש ש"ך וסמ"ע, דלרא"ש אפילו קרקע אינה מגדלת פירות כלל יכול לדון על גוף הקרקע מיגו שיכול למוכרה ולקנות קרקע שעושה פירות, ולרב האי גאון אפילו פירות שכבר נתלשו יכול לדון על הקרקע. (סמ"ע, וש"ך חולק)).

וכן בניזקין, חפר אחד בור תשעה טפחים ובא אחר והשלימו לעשרה האחרון חייב אפילו בניזקין, דמיגו שנקרא בור מזיק לענין מיתה נקרא בור מזיק לענין נזיקין (ב"ק ד"י ע"א, ע"פ סברת הסמ"ע בחו"מ סימן תי ס"ק כב) וודאי דאינו קשור כלל לגמ"ד האדם.

וביבמות דל"ב ע"ב אמרינן דאע"ג דאין איסור חל על איסור מ"מ אי האיסור האחרון מוסיף על הראשון, מיגו דחייל על החלק הנוסף חל על כולו (עיי"ש רש"י, וע"ע יבמות דל"ד ע"א, קידושין דע"ז ע"ב, כריתות ד"ד ע"א-ע"ב. ועיין רמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ז ה"ח) וכאן ודאי אינו קשור לגמ"ד האדם. וכה"ג אמר שבועה שלא אחרוש בין בחול בין ביו"ט (שכבר מושבע ועומד מהר סיני), מיגו שחלה שבועה לחול חלה נמי ביו"ט (מכות דכ"ב ע"א), וכן אמר שבועה שלא אוכל בשר שחיטה ונבלה, מיגו דחיילא אהיתרא חיילא נמי אאיסורא (רש"י ד"ה: "בכולל", יומא דע"ג ע"ב).

סברת המיגו: השוואת הדינים

לכך נלע"ד להסביר הלך מחשבה זה בצורה שונה. אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה (נידה דנ"ז ע"ב), ובגמרא איכא למ"ד משום חיסרון בהרגשה (בבשרה - עד שתרגיש בבשרה, ועפ"ז מסביר רבי ירמיה שמודה שמואל שטמאה מדרבנן), ורב אשי מסביר דשמואל לאו משום הרגשה הוא, סבר כר' נחמיה דאמר כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים, וממילא כתם שנמצא על הקרקע אינו מטמא האשה (ובבשרה דקאמר שמואל ללמדנו דהיות ומדאוריתא מצריכינן הרגשה, לכך במצאה כתם אפילו על מקבל טומאה טהורה מהתורה, ורבנן הוא דגזרו, וגזרו רק היכא שנמצא על דבר שמקבל טומאה. ר"ן שם).

ובטעמא דרבי נחמיה פירש התוס' שם וז"ל כיון דדבר שהכתם בו טהור, גם על האשה לא גזרו טומאה עכ"ל. ובערוך לנר מסביר דהא דהוצרכו התוס' ליתן טעם לרבי נחמיה, והרי לקמן (ד"ס ע"ב) כבר נתנה הגמרא טעם, דכתיב "ונקתה לארץ תשב" - כיוון שישבה על הארץ נקתה, משום דסברו בעלי התוס' דדרשה זו אינה אלא אסמכתא כיוון

דמדאורייתא כתמים טהורים, היאך נאמר דחידש הנביא דין כתם? ועוד דאי מפסוק זה נילף הול"ל על קרקע טהורה מגה"כ, ולא בכל דבר שאינו מקבל טומאה, לכך על כורחך עיקר טעמו של רבי נחמיה זו סברת התוס'. ובהסברו כותב הערוך לנר וז"ל וטעם התוס' נלענ"ד לפרש דאע"ג דגם בדם נידה ודאי, שנפל על דבר שאינו מקבל טומאה [הדין] היא טמאה והדבר טהור, שאני התם דבזה הטומאה באה ממנה על הדבר... אבל בכתם שהטומאה תבוא עליה מכח הדבר שנמצא עליו הכתם בזה אמרינן דאם הדבר שנמצא עליו לא טמא, גם היא לא נטמאה... לעצמו לא גורם טומאה, לאחרים דהיינו האשה לא כל שכן שלא יגרום טומאה, ולכן לא גזרו רבנן עכ"ל. סברת התוס' לפי"ז דמתוך שאין טומאה חלה על החפץ, לא חלה (מדרבנן) על האשה, לא מצד גמירות דעת שכלל לא שייך לכאן, אלא מרצוננו להשוות הדינים, לא ליצור מצב שדין שנובע ממקור אחד יטמא כאן ויהיה טהור שם.

סברה זהה מוצאים אנו בסוכה ד"ז ע"א, אמר רבא מיגו דהויא סוכה עם שתי דפנות ושלישית אפילו טפח, דופן לעניין סוכה (לאכול ולישן בתוכה), הויא דופן לעניין שבת ויחשב כרה"י אע"ג דבשאר שבתות השנה בעינן שלוש דפנות ורביעית אפילו טפח (גמרא ע"פ רש"י), וכן אמר רבא (שם ע"ב) סכך על גבי מבוי שיש לו לחי כשרה, מיגו דהויא דופן לעניין שבת הויא דופן לעניין סוכה (גמרא ע"פ ר"ן). ומקשה הר"ן על הרי"ף אמאי לא אמרינן להפך, מיגו דלא הוי דופן לשבת לא הוי דופן לסוכה (ולהפך לגבי לחי, מיגו דלא הויא דופן לסוכה לא הויא ג"כ לשבת) ותירץ דסוכות שהיא לשבעה ימים ודאי איכא שבת בתוכו, ויודאי לא בא להכשירה לששה ימים בלבד והשביעי שלה תהא צריכה הכשר יותר, שאין מדרכה של תורה שתתן הכשר שאינו מספיק לכל זמן". ובאגרות משה (או"ח סימן קעט) מוכיח מדבריו דסברת מיגו לא הוי כפשוטו, מדאחשביה לדופן גבי סוכה הוי דופן לשבת, שא"כ אין מקום לקושית הר"ן, שא"א להקשות להיפך, שמיגו אמרינן בדין שחל לא בדין שלא חל! ומתוך ששאל הר"ן על כורחנו שטעם המיגו הוא שלא יתכן סתירה בדינים, שלגבי סוכה יהיה לה דין דופן ולגבי שבת לא, וע"ז שפיר הקשה הר"ן שנימא איפכא לחומרא.

והרי סברה זו כערול"י עמ"ס נידה, דטעם מיגו אינו דאגב שחל דין על חפץ אחד נגרר לחול גם על החפץ השני, אלא מרצון התורה וחז"ל להשוות בין הדבקים ולא ליצור סתירה בין המקרים. רצוני להדגיש דאע"ג דהערול"י והתוס' למדו סברה זו בעינינו כתמים דהוי מדרבנן, הר"ן והאג"מ לומדים סברה זו בדיני תורה (שבת וסוכה), ועל כורחנו דסברה זו מדאורייתא היא, להחיל דין על החפץ השני כדי להשוות בין שתי החפצים.

אומנם הפני יהושע בסוכה מסביר המיגו בדרבנן, דמדאורייתא בעינן בשבת שתי מחיצות ולחי טפח כדי לטלטל (או לפחות לא הוי רה"י לחייב הזורק מרה"ר אל תוכו), ומדרבנן הצריכו ג' מחיצות, ובכה"ג מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת דסוכות דמורידין חז"ל את גזירתם, אך חידוש גדול הוא ולכל הפוסקים הוי דין תורה וכפשט הר"ן.

ראיה נוספת לרצוננו להשוות הדינים יש למצוא בדברי שמואל ורבי יוחנן בביצה ד"ו ע"א: אפרוח שנולד ביו"ט רב אמר אסור (מוקצה) ושמואל ואיתימא רבי יוחנן התירוהו, הואיל ומתיר עצמו בלידתו להיות נשחט אף מוקצה הותר בו, דמיגו דאתקן להא אתקן להא (ע"פ פרש"י שם). אי הוי מיגו כביטוי לגרירה של גמ"ד, כי אז ודאי שאין קשר לכאורה בין הענינים, דמאי לי אי הותר בשחיטה? הרי מיגו דהוקצה מדעת האדם ביהשמי"ש הוקצה לכל היום! בשלמא מדורה שהוסקה ביו"ט ואפשר לצלות ברמץ ביצה מותר להשתמש באפר לכיסוי הדם, דמתוך שדעתו היתה עליהם להסק ולבישול בערב יו"ט ועודם בתשמישם (אפשר לצלות בהם ביצה) דעתו עליהם גם לכיסוי הדם, אך הכיצד דין היתר שחיטה יועיל לדעתו בענין מוקצה? על כורחנו דהוי כערול"ג בנידה ור"ן בסוכה (אג"מ) דרצון תורה להשוות הדינים אפילו אינם קשורים זה לזה.

ויעויין עוד בר"ן עמ"ס נדרים דכ"ז ע"א וז"ל וכתב עוד הרמב"ן דאפילו במשנה דווקא בנדר שהותר ע"י פתח, שדומה קצת לנדרי טעות (עיין ג"כ ר"ן על המשנה בד"כ ע"ב, ובדכ"א ע"ב) וכיוון שיש טעות בנדר בטל כולו, אבל התירוהו בחרטה אין כל הנדר נותר אלא מה שהוא מתחרט בו בלבד. אבל בתוס' כתבו דאפילו נותר בחרטה, כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו, מכיון שהותר מקצתו הותר כולו עכ"ל. דלתוס' י"ל דאנו משווים הדין ומכיון שהותר מקצתו הותר כולו (וע"ע נדרים פ"ט משניות ו-ח, ואולי זהו עומק הענין שעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה, רא"ש פ"ב דמכות, דאין אנו גורמים לסתירה בין המקרים והדינים).

מחלוקת תנאים ואמוראים אם משווים דינים או לא

עפ"י יובהר מחלוקת רבי יוחנן ור"ל, במקבל נזירות והוא בבית הקברות "רבי יוחנן אומר נזירות חלה עליו, סבר מיתלא תליא וקיימא, כיוון דמשכחת טהרה חיילא, ור"ל אמר אין נזירות חלה עליו" (לישנא דגמרא בנוזיר דט"ז ע"ב). נחלקו הראשונים בשיטת רבי יוחנן, דלרש"י גם לרבי יוחנן לא חלה הנזירות והוא עודו בבית הקברות, אלא דלכשיצא חיילא (וכפשט הגמרא, דשם הנזירות כביכול חופפת עליו, וכשמוצא מקום לחול - חל), ולתוס' בדעתו חלה נזירות לכל מילי (תגלחת, יין וטומאה) מיד, (ומיתלא תליא הכונה דין נזירות דטהרה לגבי הבאת קרבן), ועוד בשט"מ (נדרים ד"ד ע"א) דחלה נזירות לגבי תגלחת ויין אך לא לגבי טומאה עד שיצא מבית הקברות.

והנה יש לעיין בשיטת התוס' הכיצד חל דין נזירות גם לגבי טומאה והוא עודו במקום טומאה? (בשלמא לשט"מ חלה נזירות לענין שאין בה"ק מתנגד לו, אך לתוס' צ"ע). וי"ל לכאורה כדברנו דתוס' ס"ל כשט"מ דחל על חלק מהאיסורין ומיגו שחל שם נזיר לגבי תגלחת ויין חל ג"כ לגבי טומאה, לא שעצם החלת שם נזיר על חלק מהאיסורין גורר החלתו על הכל, אלא מרצון התורה להשוות הדינים, לכך שם נזיר בכולו ולוקה אפילו על טומאה (אם התרו בו לצאת. תוס' שם). השתא דאיתית להכי אפשי דרש"י

ס"ל ג"כ כשט"מ בסברא ישרה, אלא דהו"ל מיגו הפוך, דמתוך שלא חל לעניין טומאה לא חל לגבי תגלחת ויין. לסברתינו הקודמת דמיגו שחל דין על חפץ או איסור חל אגב גררא על חפץ שני, אין כלל קשר לעניני נדרים ונזירות, ועוד דא"א לנקוט בו איפכא (וכאג"מ הני"ל), אך עתה דסברת תורה להשוות הדינים והחפצים י"ל דלכו"ע אמרינן מיגו, ומחלוקתם אי להחיל שם ודין מלא (רבי יוחנן) או לבטל לגמרי (ר"ל).

כה"ג בדיוק יש ללמוד במחלוקת אביי ורבא, בעבד שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסיי קנויין לך דלאביי (א) מתוך שקנה עצמו קנה נכסים (כתוס' ברבי יוחנן), ולאביי (ב) מתוך שלא קנה נכסים לא קנה עצמו (וכרש"י ברבי יוחנן), ולרבא עצמו קנה נכסים לא קנה (כשט"מ בניזיר). יש להוסיף דלרוב המפרשים מחלוקתם אי אמרינן פלגינן דיבורא (ונאמנותא. עיי"ש פרש"י וגרני"ט, ובאריכות בראשונים ובאחרונים), ולדברינו הוי פשט חדש דלכו"ע אפשי דאמרינן פלגינן, ומחלוקתם אי אמרינן מיגו או לאו (יש להעיר כי מקרה זה אפשר להסבירו מצד מיגו דגמ"ד ולא מצד רצון תורה להשוות הדינים).

עפ"ז י"ל ביי"א במרדכי דמיגו שחל קנין סודר אמטלטלין וקרקעות חל על המעות לא הוי מיגו של גרירה, של התפסה והעברה, מתוך שתפסה בעלותו על חלק מהנכסים חל גם על המעות, אלא דין של שויון, מתוך שחל קנין אמטלטלין וקרקעות, ואותו מעשה נעשה גם על מעות, משווים אנו הדינים גם למעות שיעברו בעלות ממוכר לקונה. לפ"ז י"ל דשלושת השיטות המובאות במרדכי (ב"ב תרה) נקטו ממש כאותם הראשונים בעניין נזירות, האם אמרינן על מה שחל חל, ועל מה שלא חל לא חל (שט"מ בנדרים, וכרבינו שמחה במרדכי דמועיל סודר בקרקעות ומטלטלין ולא במעות), האם אמרינן שויון הדינים לבטל (מתוך שלא הועיל בטומאה לא הועיל בתגלחת ויין כשיטת רש"י ברבי יוחנן, ודמי לקני את וחמור שלא קנו כלום) או שויון לקיים (תוס' בניזיר, מיגו דחל על תגלחת ויין חל על טומאה, מיגו שחל לעניין קרקעות ומטלטלין חל ג"כ לגבי מעות).

וביזמא דנ"ז ע"א: וכי דבר המלמד בהיקש (פר שלמד במתנות פנים אחת למעלה מן השעיר, והשעיר שבע למטה מהפר) חוזר ומלמד בהיקש (על מתנות הפרוכת)? ותירוצו האחרון - חוץ מפנים בחדא זימנא גמר, אגב שמקישים את המפורש (אחת למטה בשעיר ושבע למטה בפר) מקישים בבת אחת גם את שאינו מפורש (ע"פ רש"י שם).

מחלוקת ראשונים אם סברת המיגו מצד גילוי גמ"ד או בהשוואת דינים

עוד אפ"ל דרעק"א הלומד בתוס' "דבדבר שבעצמותו לאו בר הקנאה הוא כלל, אינו יכול להקנותו בדרך גררא ע"י גוף החפץ... אבל אם הוא בעצמותו בר הקנאה יכול להיות ג"כ בלא קנין המיוחד לו... דכיון דשייך בו התפסת קניין, נגרר הוא בתר קנין דגוף החפץ", לומד דין מיגו כגרירה, ולכן יש לחפץ השני להיות בר הקנאה (ולא דבר שלא בא לעולם או שאין בו ממשות) שאל"כ אינו יכול להיגרר אחרי הראשון. גרירה לפ"ז פירושה שהינו בר קנין בעצמותו אלא שחסר במעשה הקנין, ובזה נגרר אחרי

המעשה שהיה בחפץ הראשון (וכפשט שיטת רש"י בקנין חליפין ואגב, דהוי הרחבת המעשה וגרירתו לחפץ נוסף).

הרמב"ם הלומד ע"פ הקצות דאגב דמקנה לו שבתא דמעלמא קונה גם הדבר שלא בא לעולם (כפילא) אפשר דסובר דמיגו הוי המשכה, מיגו שחל גמ"ד על זה יועיל גם על זה וכדברינו לעיל, ואפשר דיסבור כר"ן בסוכה וכתוס' וערול"ן בנידה דהוי דין השוואה אם קנאו לענין יוקרא וזולא, יקנה ג"כ לענין כפלא.

ואפשר דלענין קנינים יש ללמוד מיגו כפשוטו, דאגב גררא שנתפס הקנין או נתגלה כונתו ודעתו בחפץ אחד מועיל גם לחפץ השני, ובענינים האחרים יש ללמוד מצד השויון, דלא רצתה התורה ליצור סתירה בין הדינים.

מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה שלא לצורך, האם הווי סברא בגמ"ד או בהשוואת הדינים

מחלוקת לנו אי אמרינן ביו"ט מתוך שהותרה הוצאה לצורך, הותרה נמי שלא לצורך (ב"ה, ביצה ד"יב ע"א) או לא אמרינן (ב"ש). ויש לבאר שורש פלוגתתם ויסוד העניין ד"מתוך". אמנם על הגמרא בכתובות בד"ז ע"א, דרבא התיר לבעול בתחילה ביו"ט ולא בשבת, דמתוך שהותרה חבורה לצורך (אוכל נפש כאן בשחיטה. פרש"י) הותרה נמי שלא לצורך, מוסיף השט"מ בזה"ל ונראה מדכתיב לכם, ומשמע לכל צורכיכם עכ"ל (וכן עיין ביראים מצוה ק"ג), אך בפשט הגמרא בביצה, משמע בפשטות דזו סברא ולא מחלוקת בקרא.

וי"ל אולי דחולקים ב"ש וב"ה במחלוקת התוס' והשט"מ במקבל נזירות בבית הקברות (נזיר דט"ז ע"ב וכדלעיל) דלרבי יוחנן (ע"פ השט"מ) חלה נזירות לענין תגלחת ויין אך לא בענין טומאה, ולא אמרינן מתוך (וכה"ג ב"ש בביצה), ולרבי יוחנן (ע"פ התוס') דמתוך שחל שם נזיר לענין תגלחת ויין חל ג"כ על טומאה, י"ל דנוקט דב"ה דאמרינן "מתוך".

ואולם גם אי אמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה גם שלא לצורך כשיטת ב"ה ולהלכה באו"ח תקיח ס"א, נחלקו הראשונים האם "שלא לצורך" הוי שלא לצורך כלל או דאיכא צורך קצת. דעת התוס' (בכתובות ד"ז ע"א) והרא"ש דהוצאה שלא לצורך כלל כהוצאת אבנים וכדומה אסורה מהתורה, ולא התירו אלא בדאיכא צורך קצת, אך דעת רש"י והרי"ף (ע"פ הר"ן) דאמרינן מתוך אפילו שלא לצורך כלל ואפילו איסור דרבנן ליכא (ואבנים שאסרו רק מדרבנן משום מוקצה), וכן נחלקו בפשט השו"ע והרמ"א (או"ח תקיח ס"א ע"פ הגר"א. ועייש באה"ל דרוב הראשונים נוקטים כתוס' ויש להחמיר, ועוד דגם מסקנת השו"ע לאסור עכ"פ מדרבנן). כאן יש להבין, דהרי כל שם שחיטה והוצאה חד הוא, וכיוון שהותרה שחיטה והוצאה לצורך אוכל נפש, הרי איגלאי דלא היתה שחיטה והוצאה בכלל לא תעשה כל מלאכה, ומעתה הותר לגמרי

(לישנא דשטי"מ בכתובות), ומדוע לנו להצריך לצורך קצת כתוס' ורא"ש ורוב הראשונים? וי"ל דמחלוקת הראשונים דומה בתבניתה למחלוקת רעק"א וקצות דלעייל, דלרעק"א אמרינן מתוך רק כגרירה, מתוך שחל קניין על חפץ א' יחול ג"כ על חפץ ב' שבמהותו הוי בר הקנאה וחסר רק במעשה וגמ"ד, ובזה אמרינן דגורר הקנין שחל על חפץ א' את החפץ השני. כך י"ל בתוס' ורא"ש דאמנם אמרינן מתוך שהותר לצורך הותר שלא לצורך, אך רק אם יש במהותו של פעולת ה"לא לצורך" להיות מותרת (כאן לצורך קצת). לגרור היתר מוחלט גם בדבר שאין במהותו שום היתר אין ביכולת המתוך והמיגו לעשות.

לעומתם אי ננקוט ע"פ דברינו בהשוואת הדינים י"ל בפשטות כרש"י רי"ף ור"ן, דמתוך שהותרה הוצאה לצורך חל הדין והשווה גם כשאינו בו צורך כלל, דרצון התורה להשוות ולא ליצור סתירה בין המקרים, דשחיטה הוצאה והבערה זו תהיה איסור תורה וזו הדומה לה מותרת לגמרי.

מיגו שקנה לעצמו קנה לחברו

בפרק שניים אוחזין נחלקו רמי בר חמא ורבא האם המגביה מציאה לחברו קנה חברו (דאי סלקא דעתך לא קנה חברו, תעשה זו כמי שמונחת ע"ג קרקע ולא יקנה אף אחד, ומתוך שבמשנה קנו שניהם ע"כ שכ"א הגביה לחברו) או דמיגו דזכי לנפשה זכי נמי לחבריה (ב"מ ד"ח ע"א), "תדע שאילו אמר לשלוחו צא וגנוב, וגנוב פטור (אין שליח לדבר עבירה) ושותפין שגנבו חייבין" (לישנא דגמרא שם) ופרש"י דהאחד הוציאה מרשות בעלים לדעתו ולדעת חברו, ובתוס' חולק הגביהו שניהם יחד הוא, ועיין קצות החושן סימן שמח סק"ג ובאמרי משה, לג ס"ק יא-יב הדנים במחלוקתם. ומ"מ לרש"י יש לדייק דיש צורך בדעת חברו ג"כ ורק אז מועיל המיגו דזכי לנפשה, ומשמע בפשטות דמעשה הקנין מבטא גמ"ד האחד לעשות קנין לגנוב ועולה גם לשני.

ואולם בד"ט ע"ב נחלקו עולא ורב נחמן אי אמרינן מיגו דאי בעי זכי לנפשה זכי נמי לחבריה או דמיגו דזכי (שמגביה) אמרינן, אבל מיגו דאי בעי נכי לא אמרינן (רי"ג, ע"פ רש"י ד"ה: "אי אמרת"). בשלמא סברת גרירת גמ"ד ניחא אי עושה מעשה קנין לעצמו ואגבו מקנה גם לחברו, אך הכיצד יקנה לחברו לבד (וודאי פשט גמרא דאין כאן משום "זכין")? ואפילו בזוכה בפועל ממש, כותב השו"ע (חוי"מ קה ס"ב) דאם תופס האחד לחברו מנכסי לוה, אם חייב גם לראשון זכה השני בתפיסתו מיגו דאי בעי זכי לנפשה זכי לחבריה. ועיי"ש ש"ך סק"ב דאפילו תפס יותר ממה שיכול לזכות לעצמו זוכה לחברו (נגד הסמ"ע סק"ג), "דהא אפילו מ"ד דלא אמרינן מיגו דאי בעי, מודה היכא דזכי לנפשה מידי, זכי לחבריה אפילו מה דלא מצי למזכי לנפשיה". הכיצד יועיל כח תפיסתו בכל החפץ אי ביכולתו לקנות רק את חלקו? (עיי"ש נתיבות סק"ב שבגלל זה דוחה הש"ך). ולדברנו י"ל דכח מיגו הוי לא מכת מעשה הקנין הנעשה ע"י הראשון אלא מרצון חז"ל להשוות בין זכויות הקונים או התופסים ואפילו אין שייכות לראשון בחלק

החפץ או בכולו (מיגו דאי בעי, שלא קונה לעצמו כלום, עצם יכולתו בכח לקנות מספיקה לקנות לחבר), היות ויכול הראשון לזכות (בחלק או בכולו) יכול השני לקנות במעשה הראשון.

מיגו שחל הנבואה על אחד חל על השני

דין "מתוך" נאמר גם בענינים רוחניים. (ספר העיקרים מאמר ג' פ"א) "הנבואה תחול על האדם על ההדרגות שזכרנו, כשלא יהיה שם נביא [ש]יהיה כלי להגעת הנבואה על הבלתי מוכן, אבל כשיהיה שם נביא כבר תגיע הנבואה על הבלתי מוכן בזולת ההדרגות. וזה דבר נתאמת מציאותו בשעת מתן תורה שהגיעו כל ישראל טפשיהם עם חכמיהם למעלת הנבואה... ולא למעלת הנבואה בלבד אבל [אפילו] למדרגת פנים בפנים שהיא המדרגה האחרונה ממדרגות הנבואה... מדרגת משה רבינו... פנים בפנים דבר ה' עימכם בהר מתוך האש... וכן הגיעה הנבואה מאליהו לאלישע בזולת אלו ההדרגות... וכן יהושע הגיע למדרגה שהגיע באמצעות משה... או על מי שאינו מוכן אליה כמו שהגיעה לאהרון ומרים באמצעות משה אע"ג שלא היו מוכנים אליה באותה שעה. ובעבור זה קרא השם אל משה עם אהרון ומרים כדי שיחול באמצעות משה הרוח הנבואי עליהם, כי אע"פ שהיו ראויים לנבואה לא היו מוכנים אליה באותה שעה עכ"ל (וכן מביא באלשיך בבהעלותך שם, וביתרו).

וכן באברבנאל מלכים ב פ"ב וז"ל: "כן השפע האלוקי כשירד על הנביא השלם יתהפך ממנו על הבלתי ראוי שיהיה בחברתו" ובזה האופן הגיעו שבעים הזקנים לנבואה, באמצעות משה רבינו, ויהושע ג"כ, ועי"ז ידעו בני הנביאים מהסתלקותו של אליהו. ולכן לאחר מותו נסתלקה מהם רוח"ק וחשבו שהשלכתו באחד חבורות או הגאיות.

ובזוה"ק בפרשת וירא ובזמנא דצערא שריא בעלמא דאית ליה רשו למשטי ולמעבד דינא אפילו בלא דינא כד"א ויש נספה בלא משפט... ובגין כך בשעתא דדינא שריא במתא אבעי לברנש לערקא עד דלא יתפס תמן, דחא מחבלא כיון דשארי הכי נמי עביד לזכאה ולחייבא עכ"ל, דמיגו שיכול מלאך המוות לשלוט באחד יכול לשלוט גם בשני. ולכן (אלשיך פר' בא פ"א) כיון שניתנה רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולכן בב"ק ד"ס: דָּבָר בעיר כנס רגלך ואביי סכר כוי (סגר חלונות ביתו), לכך בא הקב"ה במכת בכורות בכבודו ובעצמו להבדיל בין זה לזה.

